

Sociální politika v rámci EU (pracovní verze)

Ekonomická a sociální soudržnost je jádrem rozvoje Evropské unie. Moderní evropská sociální politika vychází ze dvou základních zdrojů:

- Charty základních sociálních práv zaměstnanců Evropských společenství a
- Evropské sociální charty Rady Evropy.

Ustanovení týkající se sociální politiky se stala pevnou součástí Smlouvy o Evropské unii po její revizi v Amsterdamu, a vstoupila v platnost v roce 1999. Kromě základních směrů, které se zabývají politikou v oblasti zaměstnanosti a trhu práce byla Amsterodamskou smlouvou zakotvena základní opatření proti sociální exkluzi (vylučování) a pro rovné postavení mužů a žen.

Sociální politika a politika zaměstnanosti hrály dlouho vedlejší roli v procesu budování jednotné Evropy. Problém zaměstnanosti resp. nezaměstnanosti a vlastně i celé sociální politiky zůstával při počátcích evropské integrace spíše na okraji pozornosti Společenství. Mezi zakladateli ES panovalo přesvědčení, že podpora vysokého ekonomického růstu je nejlepším způsobem řešení problémů spjatých se zaměstnaností a celou sociální politikou. Postupem času se však rozdíl mezi sociální politikou, politikou zaměstnanosti a ekonomickými prioritami zmenšoval. Evropský integrační proces dosáhl v ekonomické oblasti v průběhu devadesátých let 20.století takového rozsahu a hloubky, že si vyžádal společné postupy při řešení sociálních otázek bezprostředně spojených s volným pohybem pracovních sil a pracovní ochranou na integrovaném trhu práce EU. Tyto postupy mají snahu vytvořit rovnováhu mezi ekonomickými a kapitálovými procesy internacionalizace a globalizace na straně jedné a postavením a právy zaměstnanců na straně druhé. **Kromě nesporných ekonomických výhod sjednocovacího procesu se již od konce 80.let 20.století začala objevovat sociální rizika.** *U nejvyspělejších zemí* se tato rizika začala projevovat na straně jedné ve stále patrnějších obavách ze ztráty pracovních míst a snížení dosažených sociálních standardů jako důsledek restrukturalizace sjednoceného ekonomického prostoru a posunu výrobních center k oblastem s nižšími náklady. *Na druhé straně se začaly prosazovat obavy* z protisměrného migračního toku pracovní síly ze zemí s nižšími sociálními standardy do zemí vyspělejších. **Za jednu z hlavních příčin integračních tendencí v sociální oblasti jsou proto často označovány obavy vyspělých států EU z toho, aby v procesu ekonomického vyrovnávání států a regionů EU méně rozvinuté země nevyužívaly „sociální dumping“, tj. neposilovaly svoji konkurenceschopnost nízkou úrovní ochrany pracovního poměru a pracovní doby, nižší úrovní ochrany zdraví a života pracujících, nižším zajištěním zaměstnanců v nezaměstnanosti a podobně.**

V rámci vnitřní politiky EU **se tyto obavy projevují** nejprve snahou o těsnější koordinaci sociálních politik členů EU a postupně vyústily do vize vytvoření tzv. společného sociálního prostoru charakterizovaného uceleným *systémem minimálních sociálních standardů (princip tzv. nejmenšího společného jmenovatele)* platných současně ve všech zemích EU. Stanovení minimálních standardů je začátkem cesty vedoucí k **harmonizaci**¹ sociálních systémů.

---

¹ Úsilí o **harmonizaci, konvergenci nebo integraci** znamená snahu sjednotit soustavy, podmínky a dávky. Je nutno si uvědomit, že mezi procesy je rozdíl. Harmonizace znamená obsahově připodobnění při zachování suverenity soustav a rozdílů právní regulace. Konvergence znamená přibližování soustav sbližování systémových, právních, organizačních i procesních úprav. Integrace znamená slučování v jedinou soustavu, tedy vrůstání do jednotného systému. Po vzniku EU se prosazoval požadavek na sjednocení systémů sociálního zabezpečení členských zemí. Důvodem bylo zejména sjednocení sociálních nákladů a sjednocení sociálních podmínek. Obojí mělo zamezit nežádoucím pohybům obyvatel a kapitálu za příznivějšími podmínkami. Přes veškeré vynaložené úsilí se státy EU tohoto úsilí vzdaly na svém zasedání v Irsku (1991) a nahradily integrační

Je totiž zřejmé, že nedojde k úplné integraci sociálních systémů jednotlivých zemí. To je **neproveditelné** jak vzhledem k rozdílným sociálně politickým tradicím, tak vzhledem k odlišným společenským, politickým i hospodářským poměrům v členských zemích. Nemluvě o tom, že vyrovnání v sociální oblasti by si vyžádalo obrovské náklady. Odhaduje se například, že vyrovnání sociálních opatření na úroveň v Německu by vyžadovalo asi 500 mld. EUR ročně.² Navíc to ani není nutné, jak ukazuje příklad USA, kde existuje již více než 200 let jednotný vnitřní trh, ale nikoliv jednotný sociální prostor. Jakékoliv sjednocení systému sociálních politik v EU by bylo z mnoha důvodů velmi obtížné. Například snížení dávek bohatých zemí na nižší úroveň je politicky neprůchodné a naopak zvýšení dávek v chudších zemích by se pro tyto země stalo neúnosným břemenem. Je tedy zřejmé, že není možné do budoucna počítat s vytvořením sociální unie jako systému s jednotnou legislativou a dalšími pravidly sociální politiky spolu s jednotnými podmínkami ve všech členských zemích EU. Možné ale je, že členské státy EU budou usilovat o postupné **sblížení systémů sociální politiky „zdola“**.³

Existuje poměrně malý okruh **závazných legislativních norem komunitárního práva** v sociální oblasti, pokrývajících jen úzkou výšeč problémů. Tato **minimální opatření se převážně zaměřují na**

- oblast rovných příležitostí,
- bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a do
- oblasti pracovního práva a pracovních podmínek.
- V oblasti sociální ochrany jsou součástí komunitárního práva jen dvě nařízení rady a jedna směrnice, jejichž účelem je přenos práv v oblasti sociálního zabezpečení při migraci pracovní síly v rámci EU.

Samotná konstrukce evropského sociálního modelu probíhala postupně. Vyvíjela se na základě *acquis* posledních čtyřicet let. Jeho pozici do značné míry upevnili smlouvy z Maastrichtu a Amsterdamu. V současnosti zahrnuje tyto oblasti: volný pohyb pracovníků, rovnost pohlaví v pracovním procesu, péči o zdraví pracovníků, bezpečnost práce, pracovní a zaměstnanecké podmínky a také boj proti všem formám diskriminace. K řešení v otázce zaměstnanosti významně přispělo zasedání Evropské rady v Lucemburku. Následující stručný nástin vývoje sociální politiky v Evropském společenství nám přiblíží postupný vývoj sociálního modelu a objasní jeho současnou podobu.

Pro zopakování uvádím: V době kdy vznikalo Evropské společenství se nekladl v porovnání s dnešní dobou takový důraz na sociální otázky. Pozornost se spíše zaměřovala na ekonomickou stránku fungování trhu. Přesto se předpokládalo, že vysoký ekonomický růst „potáhne“ také sociální pokrok. Je samozřejmé, že společný směr sociální politiky je mnohem širší, než pouhý výčet „*acquis*“. Tato společná opatření a směry (např. společné akce v oblasti trhu práce), pokud přímo nesouvisejí s využíváním prostředků ze strukturálních fondů EU, mají spíše charakter ideově-koordinační, konzultativní nebo analytických dokumentů, jejichž konkretizace a naplnění se uskutečňuje ve specifickém prostředí sociální politiky jednotlivých

---

snahy harmonizačními – při každé sociální reformě se právní úpravy mají sblížovat. Státy se dohodly, že budou respektovat některé zásadní principy, např. rovné zacházení se všemi obyvateli s vyloučením jakékoliv diskriminace a právo „stěhovat“ své nabyté („dospělé“) nároky v systémech sociálního pojištění tak, aby se nebránilo volnému pohybu osob. Harmonizace sociální politiky s nejlepší praxí zemí EU byla a je důležitou součástí plnění programu souvisejícího se vstupem ČR do EU.

² Brdek, M., 2002

³ Brdek, M., 2002

členských zemí a jejich národních sociálních systémů. Mezi **základní dokumenty upravující sociální oblast v EU** patří:

Římská smlouva /Smlouva o založení Evropského společenství/

Již v preambuli Římské smlouvy, která vstoupila v platnost v roce 1958, je vyjádřen cíl, který si Evropské společenství (ES) vytyčilo t.j. neustálé zlepšování životních a pracovních podmínek. Základními oblastmi, které tvoří kostru Římských smluv je specifikace cíle vymezeného ES, volný pohyb pracovní síly a právo podnikat, harmonizace sociálních systémů a sociálního zákonodárství. Závěrečným opatřením je ustavení Evropského sociálního fondu.

Evropská sociální charta

Evropská sociální charta (1961 a 1965 ratifikace, 1988 Dodatkový protokol, 1991 novela), je klíčový dokument na cestě sjednocování sociální politiky západoevropských zemí. Byla ratifikována pěti státy v roce 1965. Evropská sociální charta zakotvuje ochranu sociálních a hospodářských práv v širokém rozsahu. Kromě toho také tvoří první rámec pro budoucí postupnou harmonizaci sociální politiky v zemích Evropského společenství.

Jednotný evropský akt

Jedná se o dohodu o přechodu k vnitřnímu trhu z roku 1986. Realizace zásad jednotného vnitřního trhu zároveň ukázala, že zejména svoboda pohybu pracovníků není možná bez vyšší míry harmonizace sociálního zákonodárství v zemích Evropské Unie.

Koncepce Evropského sociálního prostoru

Tato koncepce stojí na třech pilířích, a to na Chartě základních sociálních práv pracujících, na dialogu mezi podnikateli a odbory resp. zaměstnanci na evropské úrovni a na přijetí statutu Evropské firmy. Vize Evropského sociálního prostoru se zatím realizovala pouze v přijetí **Charty základních sociálních práv pracujících** (dále Charta), 12.12. 1989 ve Štrasburku.

Charta základních sociálních práv zaměstnanců Evropských společenství (1989)

Community Charter of Fundamental Social Rights for Workers

V červnu 1988 byla na podnět Ekonomického a sociálního výboru byla v rámci Evropských společenství zahájena veřejná diskuse o obsahu Charty, jako reakce na potřebu zohlednit sociální aspekty volného trhu. Na návrhu Charty spolupracoval Ekonomický a sociální výbor se zástupci zaměstnavatelů, pracujících, svobodných profesí, zemědělců a malých a středních podniků. V prosinci 1989, na summitu ve Štrasburku přijali členové Evropské rady text Charty. (Velká Británie se připojila k podpisu v roce 1998.) Charta obsahuje práva, která mohou využívat pracující v celém Společenství:

- svoboda pohybu,
- spravedlivý výdělek,
- lepší životní a pracovní podmínky,
- sociální zabezpečení a ochrana,
- svobody sdružování a kolektivního vyjednávání,
- odborný výcvik,
- stejné zacházení pro muže a ženy,
- právo na informace,
- poradenství a zapojení do rozhodování,
- ochrana zdraví a bezpečnost na pracovním místě,
- ochrana dětí a mládeže,

- důstojné životní podmínky pro staré lidi
- lepší sociální a pracovní integrace lidí s postižením.

Chartu přijali všechny země kromě Velké Británie; po právní stránce není závazná. Souhrnně se dá říct, že Charta definuje zásady evropského pojetí sociální politiky, zejména jde o zdůraznění významu postavení práce ve společnosti. Je zde uveden výčet základních sociálních práv občanů ES.

Maastrichtská smlouva

V případě této smlouvy došlo ke vzniku odlišných názorů na sociální politiku mezi 11 členy ES a Velkou Británií. Vzniklý rozpor zažehnal dva dokumenty, z nichž prvním bylo nové znění příslušných kapitol Římské smlouvy věnovaných sociální politice, který podepsalo všech 12 států. Druhým dokumentem byla Dohoda o sociální politice, kterou podepsali všechny státy s výjimkou Velké Británie (této Dohodě o sociální politice předcházela ještě protokol, ve kterém se všechny státy dohodly, že jedenáct z nich bude postupně realizovat zásady Charty).

Přijetím těchto dvou dokumentů se ES vystavovalo pomalejšímu směřování sjednocování v oblasti sociální politiky. Dělo by se tak kvůli rozdílnému počtu účastníků a signatářů. Nakonec došlo ve Velké Británii ve volbách v květnu 1997 ke změně vládní strany a také k přijetí Charty.

Zelená a Bílá kniha

V roce 1994 zveřejnila Evropská Komise Zelenou knihu o sociální politice, ve které byla k veřejné diskusi vytipována řada důležitých otázek. Na základě této knihy byla přijata Bílá kniha, v níž Evropská Komise formulovala cíle pro nejbližší období.

Bílá kniha „Evropská sociální politika“ naznačila směřování řešení mnohých sociálních otázek, které by mělo probíhat už nejen na úrovni jednotlivých členských států Evropské unie (EU) v letech 1995 až 1999. Hlavními oblastmi Bílé knihy se stal problém zaměstnanosti, struktury a kvality pracovních míst a proces získávání odborné kvalifikace.

Amsterdamská smlouva

V červnu 1997 se do popředí zájmu prosadila problematika sociální politiky. Snahou bylo především nalezení kompromisu mezi potřebnou mírou harmonizace v sociální sféře a rozdílnými koncepcemi a ekonomickými možnostmi jednotlivých členských států ES. Tato smlouva přinesla také rozšíření možných forem diskriminace a to na diskriminaci z důvodu pohlaví, rasy, etnické příslušnosti, víry nebo světového názoru, invalidity, věku nebo sexuální orientace. Dalším významným krokem – označovaným za nejzávažnější rozhodnutí Amsterdamské smlouvy – bylo začlenění ustanovení o zaměstnanosti jako samostatné kapitoly (hlavy) a upřesnění podpory zaměstnanosti v Maastrichtské smlouvě z roku 1992 – v části (hlavě) věnované sociální politice. Navíc byl vznesen požadavek, aby se cíl vysoké zaměstnanosti bral v úvahu při provádění ostatních politik a činností Společenství. Ustanovení o zaměstnanosti obsažené v Amsterdamské smlouvě potvrdilo nejen primární odpovědnost jednotlivých členských států za návrh a provádění politiky zaměstnanosti, ale také poskytlo právní základ pro strategický rámec koordinace politiky zaměstnanosti v Evropské unii.

Hlavním přínosem Amsterdamské smlouvy je tak zdůraznění politiky zaměstnanosti. Členské státy souhlasily, že každý rok bude sestavována koordinovaná strategie zaměstnanosti a

podpory, kvalifikace, výchovy a flexibility pracovníků a pracovních trhů. Důležitý je také fakt, že členské státy této strategii přizpůsobí také svoje národní strategie.

Summit v Lucemburku (20.- 21. 11. 1997)

Klíčovým tématem se stal problém nezaměstnanosti v Evropské unii. Výsledkem jednání bylo přijetí čtyřech pilířů politiky zaměstnanosti a tím dochází v podstatě k její nové formulaci.

- Jedná se o zaměstnanost
- rozvoj podnikání
- přizpůsobivost podniků a jejich zaměstnanců
- rovné příležitosti.

V prvním pilíři jde zejména o upřednostnění aktivní politiky zaměstnanosti místo pasivního vyplácení podpor v nezaměstnanosti. U rozvoje podnikání jako druhého pilíře doporučuje společná strategie především zjednodušení po administrativní stránce zakládání a vedení podniků a podpora vzniku nových podniků. Třetí pilíř zdůrazňuje potřebu zvýšit adaptabilitu podniků. V posledním pilíři se zdůrazňuje rovná příležitost pro všechny účastníky trhu práce. Listopadové zasedání Evropské rady roku 1997 v Lucemburku bylo již plně věnováno otázkám zaměstnanosti. Představitelé členských států vůbec poprvé přijaly soubor evropských směrnic pro zaměstnanost s cílem rozvíjet oproti minulosti aktivnější politiku na trhu práce. Výsledkem tohoto zasedání bylo iniciování **tzv. Evropské strategie zaměstnanosti**, která propojuje evropskou hospodářskou politiku, doprovázenou stabilitou a růstem, s konkrétní činností při vytváření pracovních míst. Tato strategie není založena na právně závazných normách platných v celé EU, ale na společně dohodnutých cílech, spolupráci a výměně zkušeností mezi jednotlivými státy. Na zasedání v **Lucemburku došlo k doplnění národní politiky zaměstnanosti koordináčním mechanismem na úrovni EU, tzv. otevřenou metodou koordinace.** *Politika zaměstnanosti zůstává tedy v kompetenci jednotlivých států, na úrovni EU si ale členské státy společně stanovují cíle a priority politiky zaměstnanosti, které převádějí do svých národních politik prostřednictvím Národních akčních plánů zaměstnanosti.* Komise EU a Rada EU pak celý proces sledují a podporují výměnu dobrých zkušeností z praxe. Přesto, že směrnice politiky zaměstnanosti EU nejsou právně závazné, vyvíjejí určitý morální tlak na jednotlivé státy, aby osvědčené nástroje a opatření zavedly do národní praxe.

Summit v Lisabonu (23.- 24. 3. 2000)

Na tomto zasedání byl vysloven strategický cíl pro EU: udělat vše pro to „aby se Evropa stala nejkonkurenceschopnější ekonomikou na světě, která musí být založena na dynamicky se rozvíjejících znalostech, musí být schopna dosahovat udržitelné tempo ekonomického rozvoje a vytvářet více a lepších pracovních příležitostí při vyšší sociální kohezi“. Jedním z důvodů je zaostávání Evropy za Amerikou v dosahované produktivitě práce.

Závěrem tohoto summitu bylo vyhlášení, že středem pozornosti politiky EU by se měli stát lidé. Rozvíjení jejich schopností představuje největší potenciál pro růst bohatství v Evropě.

Evropské vzdělávací systémy je nutné přizpůsobit požadavkům této ekonomiky a potřebám zabezpečení vyšší úrovně a kvality zaměstnanosti. Evropská rada navrhla zkvalitnit aktivní politiku zaměstnanosti prostřednictvím mnoha nástrojů. Jde mimo jiné o zvyšování podílu zaměstnanosti ve službách, o podporu rovnoprávných pracovních příležitostí pro lidi v aktivním věku, o propagaci celoživotního vzdělávání. Blíže viz TPPZ.

Summit v Nice (7.- 10. 12. 2000)

Významným přínosem bylo vyhlášení Charty základních práv občanů EU. Charta obsahuje občanská, politická, ekonomická, sociální a společenská práva. Evropská rada také přijala Evropskou sociální agendu, která stanoví zvláštní priority pro příštích pět let, založené na

šesti strategických směrech ve všech oblastech sociální politiky. Tato Agenda představuje důležitou etapu při posílení a modernizaci evropského sociálního modelu založeném na nerozlučném spojení hospodářského výkonu a sociálního pokroku. Tento summit také odstartoval reformu institucí ES. Mezi další summity zabývající se oblastí sociální politiky je možno zařadit summity v Barceloně a v Bruselu.

Veškeré komentáře obsažené v zásadních dokumentech EU zdůrazňují potřebu respektovat v oblasti sociální politiky **princip subsidiarity** – zachování různosti členských států EU. Zavedení **minimálních norem je potřeba k zachování soudržnosti EU s ohledem na různé národní systémy a potřeby a na relativní ekonomickou sílu různých členských států.** Zavedením jednotné měny **euro** se ekonomiky všech členských států EU, které k měnové unii přistoupily, ještě více propojily. Kromě jiného to znamená, že tyto státy jsou na sobě vzájemně závislé více než dříve a ekonomické problémy jedné země mohou negativně ovlivnit ostatní členy EU. Sociální systémy jsou jednou z velmi důležitých složek ekonomiky. V poslední době se, právě proto, začínají objevovat názory, že dosavadní praxe, kdy v podstatě celá sociální politika byla v kompetenci jednotlivých států na základě principu subsidiarity, je problematická.

Z tohoto důvodu se začala diskutovat nová cesta a nové pojetí sociální politiky na úrovni EU. Touto cestou zřejmě bude tzv. **otevřená metoda koordinace**⁴ (the open method of coordination), která se již začala uplatňovat v některých oblastech sociální politiky, konkrétně v oblasti *důchodového pojištění a politiky zaměstnanosti*. Vývoj tak naznačuje, že i sociální politika bude jednou z oblastí, kde se členské státy budou snažit přiblížit své vnitrostátní politiky tak, aby se předešlo nestabilitě založené na sociálních nerovnostech a zároveň aby se usnadnil volný pohyb osob v rámci evropského prostoru. V tomto směřování EU se promítají, jak je z dalšího textu zřejmé, všechny hlavní principy koncepce UR.

* * *

Od počátku 70.let – s výjimkou 80.let – docházelo ve Společenství k soustavnému nárůstu nezaměstnanosti. Devadesátá léta 20.století lze označit za přelom v oblasti sociální politiky a politiky zaměstnanosti. Bylo dosaženo politické shody ohledně strukturální povahy evropského problému zaměstnanosti a potřeby zvýšit intenzitu růstu. Společná povaha problému zaměstnanosti i nezaměstnanosti si vyžádala mnohem koordinovanější politiku zaměstnanosti a to na evropské úrovni.

Směřování evropského sociálního modelu

Ze závěrů summitu v Lisabonu (i z její následné revize) jasně vyplývá, že hlavním aktivem Evropy je její obyvatelstvo, které by mělo být ve středu zájmu hospodářských programů EU. Evropská Komise klade ve svém sociálním programu hlavní důraz na potřebu zabezpečit kladnou a dynamickou interakci mezi hospodářskou, zaměstnaneckou a sociální politikou a

---

⁴ **Metoda zahrnuje stanovení pravidel a cílů EU v kombinaci s časovými harmonogramy** k dosažení vytyčených cílů, ustanovení kvantitativních a kvalitativních indikátorů a převedení cílů a pravidel do regionálních politik stanovením specifických úkolů a přijetím zvláštních opatření za současného zohlednění regionálních odlišností. Zároveň se předpokládá periodický monitoring uplatňované metody. Smyslem otevřené metody koordinace není okamžité stanovení závazných pravidel. Cílem této metody je začít provádět první kroky za účelem sblížení politik, které byly dosud doménou členských států tak, aby v budoucnu byla připravena půda pro užší sblížování a větší jednotící vliv evropského práva. (Koldinská, K., 2002)

přítom mobilizovat všechny zúčastněné subjekty. Pro budoucí orientaci sociální politiky EU, tj. směřování evropského sociálního modelu se rýsují dva cíle:

- sociální politika se musí stát produktivním faktorem posilujícím ekonomický růst
- umožnění efektivnějšího prosazování specifických cílů týkajících se ochrany jednotlivce, snížení nerovností a dosahování sociální koheze.

Klíčem k odstraňování sociálních konfliktů není zvyšování sociálních podpor, ale větší nabídka kvalitnějších pracovních míst. Ke zlepšení evropského sociálního modelu zřejmě přispěje i politický dokument o chudobě a sociálním vylučování. Jde o návrh Společné zprávy o sociálním začleňování - z mnoha důvodů lze tento dokument považovat za významný pokrok na cestě k větší sociální soudržnosti v EU. Tato zpráva analyzuje přístupy jednotlivých členských zemí EU zpracované těmito státy v Národních akčních plánech boje proti chudobě a sociálnímu vylučování (NAPs/incl.).

Společné výzvy s cílem zlepšení životní úrovně celé společnosti /Lisabon/

- ***dosažení plné zaměstnanosti a mobilizace dostupného potenciálu pracovních příležitostí*** /návrat k plné zaměstnanosti/
- ***prospěch z technologického pokroku*** /změny v informačních, komunikačních technologiích a biotechnologiích/
- ***rozvíjení mobility*** /ekonomická integrace a zakládání nadnárodních společností, pružnější modely školení pracovníků/
- ***problém stárnutí obyvatelstva*** /nediskriminační přístup pro všechny subjekty, zabezpečení udržitelnosti důchodových systémů/
- ***zvýšení sociální koheze*** /zaměstnanost je nejlepší formou ochrany před sociálním vyloučením, integrace nových občanů EU/
- ***úspěšné rozšíření na východ*** / EU by měla podpořit úsilí kandidátských zemí o přizpůsobení systémů sociálního zabezpečení a jejich transformaci a povzbuzovat konvergenci/
- ***globalizace se sociální dimenzí*** /nadnárodní společnosti a jejich zohlednění sociálních práv pracovníků, zdravotní péče, ochranu zdraví v práci atd

Budoucnost sociální politiky v zemích EU:

- ***více a lepší pracovní místa*** /snaha o dosažení plné zaměstnanosti znamená usilovat o otevření přístupu na trh práce co největšímu počtu lidí; volba ekonomiky založené na znalostech vyžaduje investice do lidských zdrojů pro povzbuzení pracovníků aby získávali dovednosti a akceptovali mobilitu/
- ***nová rovnováha mezi flexibilitou a jistotou práce*** /hledají se nové typy kolektivního rámce lépe přizpůsobeného novým formám zaměstnání, a ty musí umožňovat mobilitu a individuální investice do stále více diverzifikovaných forem práce usnadněním přechodu z jednoho pracovního místa do druhého/
- ***boj proti chudobě a diskriminaci*** /potřeba převedení politické vůle z Lisabonu o vymítání chudoby na nejnižší úrovni místních aktérů, zejména nevládních organizací a sociálních služeb/
- ***podpora sociální integrace lidí vyloučených na okraj společnosti***
- ***modernizace systémů sociální ochrany*** / vyžaduje posílení spolupráce mezi členskými zeměmi; prosazování požadavku solidarity v oblasti důchodu a zdravotnictví a aktivního sociálního státu, který povzbuzuje účast na trhu práce/

- *podpora rovného zacházení s muži a ženami* /rovnost mezi pohlavími; konkrétní opatření týkající se přístupu žen k rozhodování a posílení práv vztahujících se k rovnoprávnosti a sladění rodinného a pracovního života/
- *posilování sociálních aspektů rozšíření EU* /sdílení zkušeností a strategií s novými členskými zeměmi v oblastech dosahování plné zaměstnanosti a sociální integrace/

Rozdílné názory

Prvním z mechanismů, které brzdí integrační proces bývá označována diferenciací sociálních podmínek. Orientace evropského sociálního modelu je nutné přizpůsobit aktuální ekonomické situaci. Pro porovnání: v 60. letech, v období ekonomické prosperity byly trhy práce regulovány před nadměrnou fluktuací pracovníků ze strachu před možným vznikem sociálních problémů. Naopak, v 90. letech se zdůrazňuje nutnost vyšší flexibility pracovního trhu, stejně tak i mobility pracovní síly. Dalším problémem, ale zároveň logickou situací je to, že systémy sociálního zabezpečení se odvíjí od výkonnosti dané země. Za třetí aspekt rozdílnosti mezi zeměmi je označován vstup deseti nových států do EU. Dá se říct, že tímto vstupem dochází k jistému narušení a prodloužení už zmiňované integrace jednotlivých sociálních systémů.

Zůstává tedy otázkou času a vůle nejen politických představitelů do jaké míry budou ochotni usilovat o vytvoření jednotného evropského sociálního modelu. V neposlední řadě mělo a nadále i má na vývoj sociální politiky v zemích EU vliv chápání a určení úlohy státu v hospodářském a společenském životě.

Rozdílnost v pojetí sociální politiky můžeme ilustrovat na příkladech několika zemí. V Německu nebo ve skandinávských zemích jako Švédsku nebo Dánsku se sociální politika orientuje směrem na stabilizaci trhu práce. Naproti tomu pro Francii či Itálii je typická propopulační politika. Získat podporu v nezaměstnanosti by ve Francii nevyžadovalo mnoho podmínek na rozdíl od Belgie, kde existuje velmi přísný režim pravidel. Skandinávský model welfare state je sice štedrý na dávky na druhé straně přiznání těchto dávek vyžaduje hlubokou analýzu žádostí, která umožňuje vyšší adresnost poskytovaných podpor. Kromě několika výjimek je třeba dodat, že nedochází k výrazné změně sociální politiky v jednotlivých státech.

* * *

Je nutno zdůraznit, že evropský sociální model musí podpořit přechod na znalostní ekonomiku, musí zajistit dlouhodobou udržitelnost systému sociální ochrany s ohledem na stárnutí populace, napomáhat začlenění sociálně znevýhodněných osob, dbát na zabezpečení rovnosti žen a mužů a poskytování kvalitní zdravotní péče obyvatelstvu.

Problémem v koordinaci sociální politiky v EU nadále zůstává fakt, že jsou preferovány vlastní cíle jednotlivých členských států, buďto kolektivní či individuální před těmi společnými, unijními. I přes deklarovanou jednotu si jednotlivé členské státy navzájem konkurují. Taktéž zde hraje úlohu národní mentalita a tradice. Nicméně společná sociální politika bude vždy rozhodující pro vytvoření evropského sociálního modelu a v konečném důsledku povede také ke zvýšení konkurenceschopnosti EU na světových trzích.

Sociální politika v zemích EU s úspěšně fungující tržní ekonomikou je z mnoha příčin úzce spjata s hospodářskou politikou. Obě tyto kategorie se vzájemně ovlivňují – pro účinnou sociální politiku je důležitá výkonnost ekonomiky, na níž závisí vytváření prostředků pro

sociální politiku. V praxi se to projevuje oboustrannou kauzalitou mezi vytvářením hospodářské a měnové unie a stíráním rozdílů na úrovni hospodářské a sociální. Uplynulá léta plně potvrzují příznivý vliv sociální politiky v součinnosti s ostatními faktory na ekonomickou úroveň členských zemí.

Seznam použité literatury:

Brdek M., Trendy v evropské sociální politice. Praha 3, ASPI publishing s.r.o., 2002

Maňák M., 100 otázek a odpovědí o Evropské unii. Praha, MZV, 2000

Týč V., Dokumenty ke studiu práva Evropských Společenství 1. Brno, MU, 2000

Internetový zdroj:

Kučerová I., EU na přelomu tisíciletí: hledání nového sociálního modelu Evropské unie.

<http://veda.fsv.cuni.cz>

<http://euroskop.cz>

<http://europa.eu.int>